Ålands landskapsregering

Asiakirjan nimi	Kirjeen nro
LAUSUNTO	107 S2
Asian nro	Päiväys
ÅLR 2021/8606	18.10.2021

Viite
Eduskunnan lakivaliokunnan 8.10.2021 päivätty asiantuntijalausuntoa koskeva pyyntö

Yhteyshenkilö
Erityisasiantuntija Fredrik Rönnlund puh. +358 (0)18 25000 (vaihde)
fredrik.ronnlund@regeringen.ax

Eduskunnan lakivaliokunta
FI-00102 EDUSKUNTA

LaV@eduskunta.fi

Asia

Asiantuntijalausunto eduskunnan lakivaliokunnalle

Maakunnan hallitus antaa seuraavan lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi.

Maakunnan hallitus on oikeusministeriön esitysluonnoksesta laiksi vanhemmuuslaiksi ja sen täydentävästä osasta antamissaan lausunnoissa (päätökset S221E ja S221E29) todennut, että maakunnan hallituksen on ollut hankala muodostaa kokonaisvaltainen käsitys asiasta ja tuoda esiin kaikki Ahvenanmaan kannalta mahdollisesi olennaiset näkökulmat, koska esitysluonnos ei ollut kokonaan saatavilla ruotsiksi. Aikaa lausunnon antamiselle koko hallituksen esityksestä lopullisessa muodossaan on siis ollut hyvin vähän, joten maakunnan hallitus tuo lausunnossaan esiin vain ne kysymykset, joihin sen on ollut mahdollista kiinnittää huomiota annetun ajan puitteissa.

Esityksen mukaan vanhemmuuslain voimaantulon yhteydessä olisi tarkoitus tehdä Digi- ja väestötietovirastoon suuntautuvasta asiakirjaliikenteestä osittain sähköistä (ennakkotunnustamisasiakirjojen sähköinen siirto) lukuun ottamatta Ahvenanmaata, jossa ainakin aluksi jatketaan paperisiin lomakkeisiin pohjautuvan järjestelmän käyttöä. Lain toimeenpanoon valtakunnassa liittyvät ehdotukset eivät saa johtaa siihen, että vanhemmuuslainsäädännön toimeenpano Ahvenanmaalla olisi tehottomampaa tai vähemmän tietoturvallista kuin valtakunnassa eikä niistä saa olla muitakaan kielteisiä seurauksia.

Koska Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan Ahvenanmaa on ruotsinkielinen, valtion ja maakunnan viranomaisten sekä kunnallishallinnon virkakieli on ruotsi, ja maakunnan ja valtakunnan viranomaisten välinen kirjeenvaihtokieli on ruotsi, Ahvenanmaan maakunnan hallitus huomauttaa seuraavaa:

- Joka tilanteessa on varmistettava, että ennakkotunnustamislomakkeista ja muista lainsäädännön vaatimista lomakkeista on saatavilla päivitettyjä ruotsinkielisiä versioita.
- Uutta vanhemmuuslainsäädäntöä koskevaa tietoa ja koulutusta tulee tarjota myös ruotsiksi.

Maakunnan hallitus toteaa oikeusministeriölle antamassaan lausunnossa (S221E18) toimivallan jaosta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä seuraavaa:

> *"Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 1 momentin 7 pykälän mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta avioliittoa ja perhesuhteita, lapsen oikeudellista asemaa ja lapseksiottamista koskevissa asioissa. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 12 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta terveyden- ja sairaanhoitoa koskevissa asioissa 27 §:n 24, 29 ja 30 kohdassa säädetyin poikkeuksin. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 13 kohdan mukaan sosiaalihuolto kuuluu maakunnan toimivaltaan. Maakunnan lainsäädännön mukaan Ahvenanmaan maakunnan terveydenhuoltoviranomainen Ålands hälso- och sjukvård (ÅHS) järjestää maakunnan julkisen terveydenhuollon, kun taas Ahvenanmaan kunnat järjestävät sosiaalihuollon. Siltä osin kuin on kyse sosiaalihuollon tehtävistä, jotka liittyvät isyyden selvittämiseen ja vahvistamiseen, tehtävien hoitamisesta vastaa kuntainliitto nimeltä Kommunernas socialtjänst k.f. (KST). Isyyslakia on tulkittu siten, että Ahvenanmaan terveydenhuoltoviranomainen vastaa niistä tehtävistä, jotka valtakunnassa kyseisen lain mukaan kuuluvat kuntien äitiysneuvoloille, ja jotka koskevat isyyden tunnustamista ennen lapsen syntymää. Äitiyslakia (253/2018) voidaan tulkita vastaavalla tavalla."*

Sen osalta, että ehdotettua lainsäädäntöä on tarkoitus soveltaa valtakunnan hyvinvointialueisiin, ja myös ottaen huomioon vanhemmuuslakiehdotuksen 8 §:n 4 momentin, jossa lukee, että *"Mitä tässä pykälässä ja 19, 22 ja 66 §:ssä säädetään hyvinvointialueista, sovelletaan Ahvenanmaalla Ahvenanmaan maakunnan kuntiin.":* Mahdollisuudesta määrätä Ahvenanmaan kunnille ja maakunnan viranomaisille sellaisia tehtäviä, joita hyvinvointialueet hoitavat valtakunnassa, maakunnan hallitus on todennut eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle ja eduskunnan hallintovaliokunnalle *hallituksen esityksestä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen lainsäädäntöön sekä eräihin muihin lakeihin tehtävistä muutoksista hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevasta lainsäädännöstä johtuen (HE 56/2021 vp)* antamissaan asiantuntijalausunnoissa, että se edellyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1994) muuttamista (**ks. liitteet 1 ja 2**). Vallitsevan oikeusperiaatteen mukaan valtakunta ei voi lainsäädäntövaltansa puitteissa määrätä Ahvenanmaan kunnille muita kuin sellaisia tehtäviä, joita määrätään myös valtakunnan kunnille.
Valtakunnan lainsäädännöllä ei voi määrätä tehtäviä myöskään maakunnan viranomaisille

(tässä tapauksessa Ahvenanmaan terveydenhuoltoviranomaiselle). Tältä osin maakunnan hallitus on ehdottanut, että tehtävät sen sijaan voitaisiin osoittaa Ahvenanmaan valtionvirastolle, minkä jälkeen ne voitaisiin sopimusasetuksen nojalla määrätä Ahvenanmaan terveysviranomaisen hoidettaviksi jo nyt voimassa olevan itsehallintolain 32 §:ään perustuvan järjestelmän nojalla. Hallituksen esityksessä vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi ei huomioida yllä mainittua asiaa.

Ministeri Annette Holmberg-Jansson

Erityisasiantuntija Fredrik Rönnlund

LIITTEET

Liite 1: Asiantuntijalausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 56/2021 vp, 11.5.2021

Liite 2: Asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 56/2021 vp, 23.9.2021